

30 163

DIVADLO LOUTEK OSTRAVA

alternativní
scéna

LEBENSRAUM

Životní prostor

Israel Horovitz

LEBENSRAUM

Životní prostor

Israel Horovitz

překlad **Alexander Jerie**
režie **Marián Pecko**
scéna **Pavol Andraško**
kostýmy a loutky **Eva Farkašová**
hudba **Pavel Helebrand**
dramaturgie **Jana Pithartová**

hrají
Lenka Macharáčková
Ivo Marták
Ivan Feller

inspicientka **Michaela Šárská**
světla **Adam Pěcha, Pavel Duda, Lukáš Kocián**
zvuk **Stanislav Pastrňák, Lukáš Kocián**
výroba **Jiří Paskonka** (vedoucí ateliéru)
Alena Bendová, Petr Dvorský, Martin Froulík
Zdeněk Janošec, Pavel Skorkovský
jevištní technika **Daniel Kalika, Martin Štěpanda**
Milan Hrubeš, Jiří Kučera

použitá hudba **Non, je ne regrette rien (Edith Piaf)**
Body Movin' (Beastie Boys)
Fanfare 2000 a The Best Of Bob Dylan
(The Police Man of the Czech Republic)

ČESKÁ PREMIÉRA
20. září 2011 na alternativní scéně DLO

foto © Roman Polášek

*Práva autorů zastupuje DILIA o. s.
divadelní, literární a audiovizuální agentura
Krátkého 1, 190 03 Praha 9 - Vysočany*

AUTOR O (SVÉM) ŽIDOVSTVÍ

„V mém rodném městě, které je poměrně malé, ve Wakefieldu ve státě Massachusetts, žilo šest židovských rodin, které se vzájemně stýkaly a vytvářely společně jakýsi mikrosvět. Moje sestra si později vzala chlapce z jedné z těch rodin. Mě pojmenovali po dědečkovi Israel..., ale doma mi tak nikdy neříkali. Pro všechny jsem byl Arthur, což je mé prostřední jméno. Když mi bylo sedmnáct a napsal jsem svou první hru, vynechal jsem Arthur a podepsal jsem ji pouze Israel Horovitz. Od té doby toto jméno používám. Byl v tom jistý druh protestu proti tehdejší společnosti. Byla polovina padesátých let a v Americe a vlastně po celém světě bylo tehdy spousta antisemitismu. Byl jsem mladý, rozhněvaný muž a cítil jsem se v tu chvíli „Velkým Židem“. Ale abych to upřesnil, mé židovství nebylo a není v rovině nějaké přísně zakódované církevní víry a jejich projevů. Nemám rád organizované náboženství, nelíbí se mi myšlenka rozdělování lidí na katolický tým, protestantský tým, židovský tým. Myslím si, že jsme všichni jedna velká rodina, a v tomto smyslu je pro mě náboženství ta nejstupidnější věc, se kterou jsem se v životě setkal... Občas, v jistých intimních chvílích se modlím. Někdy je to židovská modlitba, někdy je to takový rozhovor mezi mnou a Bohem. Ale ne v hebrejštině, nýbrž v angličtině. Doufám, že Bůh anglicky rozumí.“

z rozhovoru vedeného Janou Soprovou, Divadelní noviny

NENÁVIST ZNAMENÁ SMRT. A CO ŽIVOT?

První pohnutkou k napsání hry *Lebensraum* byly čerstvě namalované hákové kříže na odpadkových koších, které autor viděl při svém ranním kondičním běhu berlínským parkem. Zkoumal potom povědomí německé mládeže o holocaustu a zjistil, že je mizivě. Hru *Lebensraum* tedy věnoval Němcům, ale programově ji psal jako hru modelovou, která se dotýká podstaty jakékoli národnostně, nábožensky či ekonomicky a sociálně motivované nenávisti. Dal hře německý název *Lebensraum* a opatřil ho překladem v závorce (*LivingSpace*, česky *Životní prostor*). Ale důvod jistě není jen v potřebě překladu: Název *Lebensraum* je při průměrné gramotnosti srozumitelným odkazem k nacistickému konečnému řešení jakožto neuvěřitelně zrůdnému vrcholu antisemitismu - exemplárního příkladu xenofobie, rasismu a lidské nenávisti. Český židovský spisovatel a diplomat Leo Pavlát nazval antisemitismus „nejsetrvalejší záští v dějinách lidstva“. Je to krvavá čára napříč časoprostorem lidské (ne)paměti. Od starověku do současnosti jsou židovské dějiny dějinami vyhnanství a pogromů, jakkoli (přestože i protože) jsou také dějinami nezměrně houževnatého a ekonomicky silného národa s hlubokou tradicí, vyspělou kulturou, vzdělaností a intelektuálním potenciálem. Podle nacistické ideologie měly mít konečné řešení ve vyhlazovacích táborech. Za druhé světové války bylo vyvražďeno šest milionů Židů, ale antisemitismus přežil... Pojem „*lebensraum*“ tedy upomíná a provokuje historickou paměť. Nutí k poučení. Pojem „*životní prostor*“ vybízí k rozhlédnutí po naší současnosti a k pohledu do budoucna. *Životní prostor* se proměňuje a ubývá ho. Komu se nedostává, zabere jiným... Etnika, národnosti, kultury a ekonomické síly se v současném světě mísí a přelévají a vytvářejí nová společenství, která si žádají nová pravidla soužití, mají-li sloužit k (alespoň) přežití. *Lebensraum* (*Životní prostor*) je hra o tom, že rychlá a snadná řešení historicky zakořeněných otázek neexistují... a že zabývat se historickými vinami je marnost nad marnost... Žijeme tady a teď. A k tomu je třeba se poznávat, dorozumívat, hledat, milovat...

ČESKÁ PREMIÉRA S OSTRAVSKÝMI LOUČKAMI

„Chcete-li tímto, chvílemi ponurým, příběhem udržet divákovu pozornost, musíte zapojit veškerou svou fantazii. Israel Horovitz, New York City, May, 1996“

Těmito slovy končí autorův úvod ke hře Lebensraum. Israel Horovitz v něm mimo jiné říká, že velké množství postav tohoto dramatu má hrát pouze jedna herečka a dva herci; k rychlým proměnám si mají pomáhat maskami, rekvizitami, znaky, světly, hudbou... Zkrátka všemi divadelními kouzly, která inscenátoři napadnou. Z jeho slov je patrné, že Lebensraum napsal pro činohru. Ale formou i žánrem přímo vybízí k loutkovému ztvárnění. Nejen nezvykle velký počet postav (přibližně 40!), ale i množství příběhů nastříhaných do krátkých situací, skoky v čase a děj odehrávající se na čtyřech kontinentech..., to všechno je pro činohru problém k řešení, ale pro loutkohru zároveň i zajímavá pobídka. Možná jsou její formální úskalí jedním z důvodů, proč se této hry doposud nechopilo žádné české divadlo, přestože ji Alexander Jerie přeložil do češtiny už před šesti lety.

I v naší dramaturgii čekala na svůj čas. Ten nastal otevřením alternativní scény, která by měla být intimním životním prostorem pro vstřícnost, toleranci, porozumění, niternou komunikaci, hledání „cest k sobě i k druhým“. Takové je i nadčasové téma hry Lebensraum. Díky němu i díky své zajímavé formě se u nás potkala i se svým režisérem, Mariánem Peckem, který je doma v banskobystrickém Bábkovém divadle na Rázcestí (zvláštní metaforický název „na Rázcestí“ nese několik významů, mimo jiné i soužití činohry a loutkohry).

Shodli jsme se na tom, že téma je velmi sdělné a aktuální nejen globálně, ale právě tady a teď, v kulturně, etnicky i sociálně vrstevnaté Ostravě.

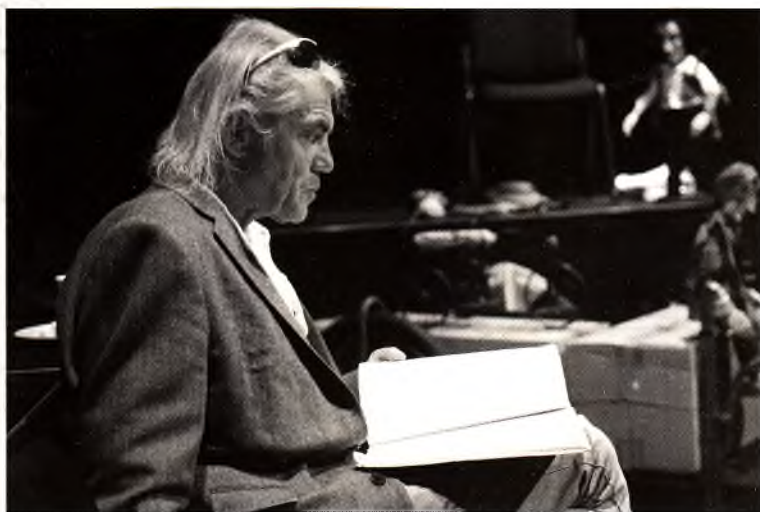
Autor hry reagoval na zprávu o prvním českém uvedení v Ostravě s nadšením, a přestože tehdy název našeho města vůbec neznal, rozhodl se přiletět na českou premiéru.

Dramatik, režisér a herec **Israel Horovitz** (* 1939) patří k nejuspěšnějším americkým dramatickým autorům. Napsal asi šedesát divadelních her, mnohé z nich se hrají po celém světě. Píše i rozhlasové hry a filmové scénáře (např. kultovní film **70. let Jahodová proklamace** o studentském protestu proti válce ve Vietnamu nebo **Sluneční jas**, který je obrazem moderních evropských dějin na pozadí tří generací maďarských Židů). Na českých jevištích se hrály jeho komorní hry **Chvilé pravdy** (s Dagmar Havlovou a Petrem Kostkou) a **Příliš drahá Matylda** (s Jiřinou Jiráskovou, Veronikou Freimanovou a Vladimírem Dlouhým, jehož smrtí skončil i život této inscenace). Jeho nejslavnější hry jsou **The Indian Wants the Bronx**, v níž kdysi debutoval Al Pacino, a **The Line**, která se hraje na off-Broadwayi již pětadvacet let a byla přeložena do čtyřiceti jazyků.

Israel Horovitz žije střídavě v Gloucestru a v New Yorku, ale často navštěvuje Evropu, nejčastěji Francii, kde uvádějí nejvíce jeho her. Na jaře 2011, kdy jsme se s ním poprvé spojili, režíroval právě ve Skotsku. V Gloucestru založil roku 1980 divadelní společnost s cílem „pěstovat“ domácí divadelní publikum v malém městě. Hráli zprvu v hospodě a později v nepoužívaném skladu továrny na zpracování ryb, který postupně adaptovali na divadlo. Israel Horovitz byl donedávna jeho ředitelem a soustředil se v něm na budování kvalitního repertoáru pro náročné diváky. A také v něm uvedl premiéry všech svých her.

Israel Horovitz aktivně sportuje. Jeho druhou ženou je atletka Gillian Adams, s níž se seznámil při maratónském běhu. Jeho syn Adam z prvního manželství je členem kapely Beastie Boys.

RWE
The energy to lead

SKUPINA ČEZ

SKUPINA O2

Generální
mediální partner

ČESKÝ ROZHLAS
OSTRAVA

Loutkář

OSTRAVA!!!

*Inscenace vznikla díky finančnímu příspěvku
statutárního města Ostravy, Moravskoslezského kraje
a Ministerstva kultury ČR.*

*Divadlo loutek Ostrava, příspěvková organizace
Pivovarská 3164/15,
728 32 Ostrava-Moravská Ostrava
Ředitelka DLO JUDr. Jarmila Hájková
Umělecký šéf DLO Václav Klemens
Zřizovatel DLO statutární město OSTRAVA*

www.dlo-ostrava.cz